

वस्तुगत प्रश्नोत्तर

१. पश्चिम नवलपरासी बर्दघाट नगरपालिकास्थित दबिला क्षेत्रलाई के घोषणा गरिएको छ ?
 - बुद्धकालीन हलिदावस नगर
 - गौतम बुद्धको मावलीस्थल प्राचीन कोलीय गणराज्यअन्तर्गत पर्ने विभिन्न नगरमध्ये एउटालाई स्थानीय सरकारले सो घोषणा गरेको।
 - प्राचीन कोलीय गणराज्यअन्तर्गत उत्तरक, ककरपत्त, हलिदावस, संयोग, रामग्राम, सज्जनेल एवं कुन्डीय नामका सात नगर रहेको इतिहासविदले उल्लेख गरेका।
 - प्राचीन कोलीय राज्यको राजधानी हाल पण्डितपुरमा रहेको पुरातात्विक अध्ययनले देखाएको भए पनि अन्य प्राचीन नगर कहाँ थिए भन्ने अध्ययन अनुसन्धानको विषय बनेको।

२. नेपाल राष्ट्र बैङ्कले तर्जुमा गरेको चौथो रणनीतिक योजनाको अवधि कुन हो ?
 - सन् २०२२-२०२६
 - राष्ट्र बैङ्कले पाँच वर्ष अवधिको रणनीतिक योजना तर्जुमा गरेको।
 - केन्द्रीय बैङ्कले बैङ्किय पद्धतिप्रतिको विषयासलाई पुनर्स्थापना गर्ने, राष्ट्रले अपेक्षा गरिरहेको अन्तर्राष्ट्रिय समुदाय र विकास साभेदारसँग प्रभावकारी संयोजन गर्न र बैङ्किय, वित्तीय र बाह्य क्षेत्रसँगको स्थायित्व कायम गर्न अवलम्बन गर्नुभन्ने विशेष र नवप्रवर्द्धनात्मक उपाय यो रणनीतिक योजनामा समेटिएको।

- रणनीतिले परिलक्षित गरेको आधारमा नै राष्ट्र बैङ्कले आगामी दिनमा आफ्ना कामकारवाही अगाडि बढाउने जनाएको।
 - राष्ट्र बैङ्कले सन् २००६ देखि रणनीतिक योजना बनाउन थालेको।
 - योजनाले सात रणनीतिक स्तम्भ र १०३ कार्ययोजना समेटेको।

३. नेपालमा पहिलो पटक बिनाअप्रेसन मुटुको प्रलम्भको सफल प्रत्यारोपण कहिले गरियो ?
 - वि.सं. २०७८ फागुन १६
 - शहीद गङ्गालाल राष्ट्रिय हृदयरोग केन्द्रले टान्सक्याथर इरोटिक भल्व इम्प्लान्टेसन (टीएमआई) विधिबाट ८० वर्षीय महिलाको मुटुको भल्व फरेको।
 - टीएमआई उपचार पद्धतिमा तिब्रताको धमनी फिमोरल आर्टरीबाट एक विशेष किसिमको तार अर्थात् क्याथरेटरद्वारा मानवनिर्मित भल्व मुटुभित्र छिराएर रोग भएको एआर्डीक भल्वको स्थानमा प्रत्यारोपण गरिने गरिएको।
 - अस्पतालका निर्देशक डा. चन्द्रमणि अधिकारीले भारतका मुटुरोग विशेषज्ञ डा. शाही सतीश नेतृत्वमा अस्पतालको टिमले सो सफल प्रत्यारोपण गरेका।
 - विरामीलाई बेहोस पारी छाती शल्यक्रिया गर्नुभन्ने भएकाले यो पद्धतिमा जटिलता पनि कम हुने र विरामी चाँडै निको हुने अस्पतालले जनाएको।

४. विश्व बैङ्कद्वारा प्रकाशित यमन बिजनेस एन्ड ल-इन्डेक्स २०२२ अनुसार नेपालमा महिलाको आर्थिक अवसर र सशक्तिकरणको समग्र सूचकाङ्क कति रहेको छ ?
 - ८०.६
 - सो प्रतिवेदनअनुसार सार्क राष्ट्रको अवस्था :
 - नेपाल - ८०.६
 - भारत - ७४.४
 - माल्दिभ्स - ७३.८
 - भुटान - ७१.९
 - श्रीलङ्का - ६४.६
 - पाकिस्तान - ५४.६
 - बङ्गलादेश - ४९.४

- सो प्रतिवेदनअनुसार आर्थिक अवसर र सशक्तिकरणमा नेपाली महिला सार्क राष्ट्रमा अग्रस्थानमा रहेका पाइएका।
 - सो प्रतिवेदनअनुसार अग्रस्थानमा रहेका दस राष्ट्र

देश	अंक
बेल्जियम	९७.५
क्यानडा	९७.५
डेनमार्क	९६.९
फ्रान्स	९६.९
ग्रीस	९६.९
आइसल्यान्ड	९६.९
आयरल्यान्ड	९६.९
लात्विया	९५.०
लक्जेम्बर्ग	९४.४
पोर्चुगल	९४.४

- प्रतिवेदनअनुसार वेस्ट बैङ्क एन्ड गोजा २६.३ अड्कका साथै सूचीको अन्तिम स्थानमा रहेको। त्यस्तै सूचीको दोस्रो अन्तिम स्थानमा २६.९ अड्कका साथ यमन रहन पुगेको।

५. २०२८ फागुनमा राजधानीमा सम्पन्न मिस ब्युटिफुल नेपाल २०२२ प्रतियोगिताको उपाधि जित्ने युवती को हुन् ?
 - यसिमा मल्ल ठकुरी
 - त्यस्तै विवाहित युवतीबीचको सौन्दर्य प्रतियोगिताको उपाधि मिससेस ब्युटिफुल नेपाल २०२२को उपाधि रोजिना अधिकारीले जितेकी।

६. २४औँ शीतकालीन ओलम्पिक खेलकुद प्रतियोगिता कहिले र कहाँ सम्पन्न भएको हो ?
 - सन् २०२४ फेब्रुअरी ४-२०, बेइजिङ (चीन)
 - प्रतियोगितामा सहभागी राष्ट्र : ९१
 - प्रतियोगितामा सहभागी खेलाडी : २८७१ जना
 - प्रतियोगितामा समावेश खेल : सात
 - पहिलो स्वर्ण जित्ने खेलाडी : थेरसा जोहाग (नेव)
 - सबैभन्दा बढी स्वर्ण जित्ने खेलाडी : जोहानेस बोए (नेव), चार स्वर्ण र एक कांस्य

- पदकका आधारमा उत्कृष्ट पाँचमा पर्ने सफल राष्ट्र
 - ९१ राष्ट्रमध्ये पदक हासिल गर्ने सफल राष्ट्र २७ वटा रहेको।

क.सं.	राष्ट्र	स्वर्ण	रजत	कांस्य	जम्मा
१	नेव	१६	८	१३	३७
२	जर्मनी	१२	१०	५	२७
३	चीन	९	४	२	१५
४	अमेरिका	८	१०	७	२५
५	स्वीडेन	८	५	५	१८

- प्रथम शीतकालीन ओलम्पिक खेलकुद सन् १९२४ मा फ्रान्समा सम्पन्न भएको।
 - २५औँ शीतकालीन ओलम्पिक खेलकुद सन् २०२६ मा इटालीमा सञ्चालन हुने।

७. विश्व सिमसार दिवस कहिलेदेखि मनाउन थालिएको हो ?
 - सन् १९९७
 - नेपालमा पनि यही वषरेदेखि मनाउन सुरु गरिएको।

- यो दिवस हरेक वर्ष फेब्रुअरी २ मा मनाउने गरिएको।
 - सन् २०२२ को नारा : Wetlands Action for People and Nature.

८. अफ्रिका कप अफ नेसन २०२२ को उपाधि जित्ने राष्ट्र कुन हो ?
 - क्यामरून (उपविजता : इजिप्ट)
 - सो प्रतियोगितामा २४ टिमको सहभागिता रहेको।
 - प्रतियोगिता सन् २०२२ जनवरी ९ देखि फेब्रुअरी ६ सम्म वेस्ट इन्डिजमा आयोजना गरिएको।
 - प्रतियोगितामा सर्वाधिक गोलकर्ता क्यामरूनका Vincent Aboubakar (आठ गोल) बनेका।
 - वेस्ट प्लेयर सेनेगलका Sadio Mane घोषित भएका।

९. प्रसिद्ध क्रिकेट खेलाडी सेत वान्तको निधन कहिले भएको हो ?
 - सन् २०२२ मार्च ४ (अस्ट्रेलिया)
 - (वान्तले सन् १९९९ मा अस्ट्रेलियालाई विरवकप क्रिकेटको उपाधि दिलाउन महत्वपूर्ण भूमिका खेलेका।)

१०. जन्ती दुइगा नामक स्थान कहाँ रहेको छ ?
 - तुलसीपुर (दाङ)
 - जन्तीदुइगामा रहेका हजारौं दुइगा मानिसले नै कुँटेका जस्ता रहेका।
 - भौतिकी दुइगा सामुदायिक वन क्षेत्रमा रहेका यी दुइगालाई स्थानीयले 'जन्तीदुइगा' नाम दिएका। परापूर्व कालमा यो ठाउँमा पुगपछि जन्तीहरू बिलाएको भन्ने किंवदन्ती रहेको। कुँटेकाजस्ता देखिने यी दुइगा बिलाएका जन्ती, दुलहा दुलही भएकौ विरवास रहेको।
 - पछिल्लो समय यो ठाउँका दुइगा हेर्ने टाढा टाढाबाट सर्वसाधारण पुग्न थालेका।

११. नेपालमै पहिलो पटक सिसेसिसाको पुल (स्काइ ब्रिज) कहाँ निर्माण गरिएको छ ?
 - कुश्मा, पर्वत

- कालीगण्डकी नदीको खोँचमा बनेको स्काइ ब्रिज वि.सं. २०७८ फागुन २३ देखि सञ्चालनमा आएको।
 - कालीगण्डकी नदीको सतहदेखि भन्दा २५० मिटरको उचाइमा रहेको पुलबाट नदी र भीरको दृश्य छर्लङ्ग देख्न सकिने।
 - पुल ३५ फिट लामो र ११ फिट चौडा रहेको।
 - स्काइ ब्रिज विरवकौ दोस्रो लामो सुपरग्राम जपलाइन र विरवकौ दोस्रो अग्लो बन्जी तथा विरवकौ अग्लो स्विडसँगै रहेको।

१२. अन्तर्राष्ट्रिय महिला दिवस कहिले मनाइन्छ ?
 - मार्च ८
 - सन् २०२२ मा ११२औँ अन्तर्राष्ट्रिय महिला दिवस मनाइएको।
 - सन् २०२२ को अन्तर्राष्ट्रिय नारा : Gender Equality Today for a Sustainable Tomorrow.
 - राष्ट्रिय नारा : सामाजिक न्याय र लैङ्गिक समानता : दिगो विकासको सुनिश्चिता।

१३. हाल निजामती सेवामा महिला प्रतिनिधित्व कति रहेको छ ?
 - २६.५९ प्रतिशत (२०७८ फागुनसम्म)
 - निजामती सेवामा भन्दा एक दशकमा महिलाको प्रतिनिधित्व दोब्बरले बढेको।
 - निजामती सेवामा आ.व. २०६७/६८ मा १३.८४ प्रतिशत महिला रहेकोमा आ.व. २०७७/७८ मा २६.५९ प्रतिशत पुगेको।
 - निजामती किताबखानाबाट प्राप्त विवरणअनुसार हाल निजामती सेवामा ८८ हजार ५८८ कर्मचारी रहेका, जसमा २३ हजार ५४८ महिला कर्मचारी रहेका। जब कि ११ वर्षअघि महिलाको सहभागिता १० हजार ७७३ मात्र थियो।

- यो तथ्याङ्कमा प्रदेश लोकसेवाबाट निजामतीमा प्रवेश गरेका कर्मचारीको विवरण उल्लेख नगरेको।
 - आ.व. २०६७/६८ मा निजामती सेवामा कार्यरत ७७ हजार ८४८ कर्मचारीमध्ये पुरुषको सङ्ख्या ८६.१९ प्रतिशत अर्थात् ६६,०७५ थियो तर अहिले निजामतीमा पुरुषको प्रतिशत घटेर ७३.३५ प्रतिशतमा सीमित रहेको छ।

१४. नेपाल सरकारले विद्यालयलाई शान्ति क्षेत्रका रूपमा घोषणा कहिले गरेको हो ?
 - वि.सं. २०६८ जेठ ११

१५. नेपालको कुन ठाउँलाई माटोको सहरका रूपमा चिनिन्छ ?
 - ल्होमन्थाङ (मुस्ताङ)

१६. विश्वको सबैभन्दा लामो ट्रेकिङ रुट 'द ग्रेट हिमालयन ट्रैल' कुन देशमा रहेको छ ?
 - नेपाल

१७. चक्राकार नदी भनी कुन नदीलाई चिनिन्छ ?
 - कालीगण्डकी

१८. नेपाल राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय खेलाडी सङ्घ (एनएनआई/एनएनए/आरआर) आयोजित १९औँ एनएनआईपीए अवार्डमा सर्वोत्कृष्ट घोषित हुने खेलाडी को हुन् ?
 - विराज महर्जन (फुटबल) पुरुषतर्फ र अरुणा शाही (भलिबल) महिलातर्फ

- राष्ट्रिय महिला भलिबल टोलीको कप्तान अरुणा र राष्ट्रिय पुरुष फुटबल टोलीका पूर्वकप्तान विराजलाई सर्वोत्कृष्ट खेलाडी घोषणा गरिएको। दुवैले समान एक लाख रुपियाँ नगद प्राप्त गरेका।

१९. Spiny babbler भनेर कुन चरालाई भनिन्छ ?
 - काँडे भ्याक्कुर

२०. सर्वप्रथम बजेटको सुरवात कुन देशबाट भएको हो ?
 - सन् १७३३, बेलायत

२१. अर्काको गुँडमा फुल पाएँ चरा कुन हो ?
 - कोइली
 - (नेपालमा पाइने करिव १८ प्रजातिका कोइलीमध्ये चार प्रजातिले आफैले बनाएको गुँडमा फुल परेर चर्ल्ला कोइलहरू तर बाँकी प्रजातिका कोइलीले अरु चराको गुँडमा फुल पाउछन्। कोइली चरा निकै नै बाढो हुन्छ। कोइलीले आफ्नो फुल जसले सजिलै कोरन सक्छ, त्यही चराको गुँडमा फुल पाउँछ।)

२२. विश्व उपभोक्ता अधिकार दिवस कहिले मनाइन्छ ?
 - मार्च १५

२३. महेन्द्र संस्कृत (हाल नेपाल संस्कृत) विरवविद्यालयबाट विद्यावारिधि गर्ने पहिलो व्यक्ति को हुन् ?
 - डा. रमेशचन्द्र अधिकारी

प्रस्तुतकर्ता : टड्क केसी

स्थानीय तहको बहुआयामिक भूमिका

१. सुशासन कायम गर्न स्थानीय तहले कस्तो भूमिका निर्वाह गर्नुपर्छ ? लेखुहोस्।

- नेपालको संविधानले गाउँपालिका, नगरपालिका र जिल्ला सभालाई स्थानीय तहका रूपमा लिएको छ। जसमा जनताबाट प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष निर्वाचित पदाधिकारी रहन्छन् र यिनैले त्यहाँको शासन सञ्चालन गर्छन्। गाउँपालिका र नगरपालिकामा प्रत्यक्ष रूपमा निर्वाचित पदाधिकारीले शासन सञ्चालन गर्छन्। नेपालको संविधानको अनुसूची ८ मा २२ विषयमा पालिकालाई एकल अधिकार प्रदान गरिएको छ। यी विषयमा पालिकाले नीति निर्माण गर्ने, कानुन तर्जुमा गरी लागू गर्ने, निर्णय गर्ने, योजना बनाउने, वार्षिक बजेट निर्माण गर्नेलागायतका कार्य गर्न सक्दछन्। आफ्नो प्रशासन सञ्चालन गर्न आवश्यकताअनुसार कानूनबमोजिम विभिन्न सरकारी सेवाको गठन र सञ्चालन गर्न सक्छन्। त्यसैले स्थानीय तहलाई स्थानीय सरकार पनि भनिन्छ। नेपालको संविधान, अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ लगायतका कानूनले स्थानीय तहको जिम्मेवारी प्रस्ट पारेको छ। त्यसभित्र रही स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रभित्र आर्थिक, राजनीतिक, प्रशासनिक, न्यायिक, सामाजिकलागायतका क्षेत्रमा प्रत्लेखनीय कार्य गर्न सक्छ। आफ्नो क्षेत्रभित्र कार्य गर्न स्थानीय तह स्वतन्त्र एवं स्वायत्त छन्। त्यसकारण स्थानीय तहमा शान्ति सुरक्षा कायम गर्नेदेखि विकास निर्माणलागायतका सबै कार्यमा पारदर्शिता, जवाफदेहिता तथा सहभागिता बढाई स्थानीय तहमा सुशासन कायम गर्न स्थानीय तहले बहुआयामिक भूमिका निर्वाह गर्नुपर्छ। जसलाई निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ :
 - संविधानअनुरूप हुने गरी आफ्ना एकल अधिकारका विषयमा स्थानीय कानून तर्जुमा गर्ने, स्थानीय कानूनको प्रचारप्रसार गर्ने, कानूनको पूर्ण पालना गर्ने गराउने,
 - पालिकादेखि वडातहसम्म प्रशासनिक संरचना निर्माण गर्ने, यस्ता संरचनाबाट हुने सेवा प्रवाह र सूचना प्रवाह स्वचालित रूपमा हुने प्रणाली र संस्था निर्माण गर्ने,
 - स्थानीय तहमा कार्यरत निजामती, प्रहरीलागायतका राष्ट्रसेवक संयन्त्रलाई सबल, सक्षम बनाउने, जनताप्रति जिम्मेवार र जवाफदेही हुने संयन्त्र निर्माण गर्ने,
 - नागरिक वडापत्र जारी गरी स्थानीय तहको सेवा प्रवाहलाई थप सहज बनाउने,
 - जनतालाई आवश्यक पर्ने अति आवश्यक सेवा सुविधाहरू जस्तै: खानेपानी, सडक, शिक्षा, स्वास्थ्य, विद्युत, आगलागी, बाढीपहिरोजस्ता आकस्मिक घटनामा उद्धारलागायतका सेवा सुविधा सर्वसुलभ बनाउने,
 - वृद्ध, अपाङ्गता, महिला, बालबालिका, आर्थिक एवं सामाजिक रूपले पिछडिएका वर्ग समुदायका आवश्यकतामा प्राथमिकता दिई कार्यसम्पादन गर्ने,
 - व्यवस्थापकीय पक्षमा मितव्ययिता, दक्षता तथा प्रभावकारिता कायम गर्ने, यही आधारमा साधन स्रोतको परिचालन गर्ने,
 - स्थानीय तहबाट हुने सबै कार्यमा प्रविधिको उच्चतम प्रयोग गरी सम्पूर्ण कार्यलाई कम्प्युटराइज्ड गर्ने, व्यक्तिगत घटना दतादेखि सेवा प्रवाहका हरेक कार्यको व्यवस्थित अभिलेख राख्ने,
 - सामाजिक पूँजी निर्माण गर्ने, प्रिचालन गर्ने,
 - सामाजिक कुसूरकार एवं विकृति हटाउँदै समृद्ध समाजको निर्माण गर्ने,
 - भ्रष्टाचार एवं अनियमित कार्य गर्नेलाई कडा कारवाही गर्ने, संरक्षण नगर्ने, सामाजिक बहिष्कारको नीति अवलम्बन गर्ने, अनियमितता नियन्त्रण कार्यमा स्थानीय नेतृत्वले उदाहरणीय कार्य गर्ने,
 - स्थानीय तहमा देखिने गरिवीको पहिचान गरी गरिवी निवारणका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, यस कार्यमा सङ्घ तथा प्रदेश सरकारसँग समन्वय गर्ने,
 - आफ्नो क्षेत्रभित्रका सम्पूर्ण जनताको जनसङ्ख्या सामयिक रूपमा अपडेट गर्ने, यसका आधारमा आर्थिक, सामाजिक कार्यक्रम लागू गर्ने,
 - कार्य प्रणालीलाई सरल, छिटोछरितो, मितव्ययी, कम प्रक्रियामुली एवं आधुनिक बनाउने,
 - सेवा प्रवाहमा एकद्वार नीति लागू गर्ने,
 - स्थानीय निजी क्षेत्र एवं नागरिक समाजसँग सहकार्य गर्ने,
 - नागरिक शिक्षा, नैतिक शिक्षामार्फत नागरिक सचेतना एवं सदाचारको विकास गर्ने,
 - आफूले गरेको कार्यको मासिक, चौमासिक एवं वार्षिक रूपमा सूचना सार्वजनिक गर्दै जनतामा सूचनाको हकको प्रत्याभूति गराउने।

२. कार्यालयमा हुने बैठक सञ्चालन तयारी गर्दा गर्नुपर्ने कार्यहरूको सम्बन्धमा भूवागत रूपमा उल्लेख गर्नुहोस्।

- कार्यालयको नीति, योजना, कार्यक्रमलागायतका विषयमा आफ्नै छलफल गर्ने, अन्तिक्रिया गर्ने, सूचना आदानप्रदान गर्ने कार्य बैठक हो। यो व्यवस्थापनको नियमित कार्य हो। यसले सहभागितामूलक कार्याणालीमा जोड दिने भएकाले यो सुशासनको एक महत्त्वपूर्ण पक्ष पनि हो। यसले कार्यालयका हरेक काममा स्वच्छता ल्याउँछ तथा वैधता प्रदान गर्छ। यसका लागि बैठकको पूर्वतयारी गर्नुपर्ने हुन्छ। जसलाई निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ :
 - बैठकमा पस गर्नुपर्ने विषय, लिखित वा मौखिक सूचना, तथ्याङ्क एवं दस्तावेज के के हुन् तयारी गर्ने,
 - बैठकमा सहभागिलाई बैठकका विषय, बैठक बस्ने मिति, समय र स्थानसमेत स्पष्ट गरी लिखित पत्राचार गर्ने,
 - बैठकमा सहभागीको सङ्ख्या, पदीय हैसियत, मर्यादालगायतका पक्षमा विचार गरी बैठक बस्ने सभा हलमा त्यहीअनुसार तयारी गर्ने, सहभागीको नाम, थर, पद, बस्ने स्थान र कुर्ची व्यवस्थित गर्ने,
 - बैठक हलको सरसफाइदेखि खानेपानी, खाजा, खानालागायतका पक्षको व्यवस्था गर्ने,
 - लामो बैठक, धेरै विषयमा छलफल तथा निर्णय गर्नुपर्ने भई धेरै दिन बैठक चलाउनुपर्ने भएमा सहभागीका लागि खान र बस्नका लागि व्यवस्था गर्ने,
 - बैठक सञ्चालन, समापनलागायतका विषयको कार्यसूची तयार गर्ने,
 - असल बैठक व्यवस्थापनका लागि एकआपसमा कार्य विभाजन गरी कार्य सञ्चालन गर्ने।

३. स्थानीय तहमा व्यक्तिगत घटना वताबाट हुने फाइदा के के हुन् ? लेखुहोस्।
 - स्थानीय तहमा रहेका नागरिकको जन्म, मृत्यु, बसाइँसराइ, विवाह, सम्बन्ध विच्छेदजस्ता व्यक्तिगत घटना दर्ता गरी प्रमाणपत्र दिने कार्य व्यक्तिगत घटना दर्ता हो। यो स्थानीय नागरिकको परिवारको लगत तयार गर्ने कार्य हो। स्थानीय तहमा जनसङ्ख्याको यथार्थ अवस्थाको जानकारी दिन तथा स्थानीय आर्थिक एवं सामाजिक नीति निर्माणमा यसले महत्त्वपूर्ण सहयोग गर्छ, यो यसको ठूलो फाइदा हो। यसका अरू फाइदालाई निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ :
 - प्रत्येक नागरिकको व्यक्तिगत घटना अपडेट हुने,
 - समग्र देशको यथार्थ जनसङ्ख्या यकिन गर्न सहयोग पुग्ने,
 - लक्षित वर्गको पहिचान गरी लक्षित सेवा उपलब्ध गराउन सहयोग हुने,
 - राज्यबाट प्रदान गरिने सेवासुविधा चुस्तदुरुस्त बनाउन मद्दत पुग्ने,
 - बजेट निर्माणमा सूचना तथा तथ्याङ्क उपलब्ध गराउनमा सहयोग,
 - आर्थिक सामाजिक विकासका कार्यक्रम सञ्चालनमा सहयोग पुग्ने।

४. नेपालमा पूर्वाधार विकासका समस्या के के छन् ? चर्चा गर्नुहोस्।
 - सडक, हवाई, रेल, जललागायतका सबै यातायात, विद्युत, सञ्चार, सूचना प्रविधि, सहरी तथा ग्रामीण विकास, आवास तथा बस्ती विकास, भवन, विज्ञान तथा प्रविधिलागायतका पक्ष पूर्वाधार विकास हुन्। नेपालमा पूर्वाधार विकासका यी पक्ष कमजोर छन्। यसमा विभिन्न समस्या देखिएका छन्,
 - जुन निम्न छन् :
 - स्रोतको अभाव हुनु,
 - प्राविधिक जनशक्तिको अभाव हुनु,
 - राजनीतिक अस्थिरता हुँदा नीतिगत अस्थिरता कायम रहनु,
 - प्रशासनिक संरचना सबल र सुदृढ हुन नसक्नु,
 - अस्वुविधानजनक धरातलीय बमोट हुनु, उकालोआरालो, भीरपर्खा,

डाँडाकाँडा, गच्छीजस्ता ठाउँमा विकासनिर्माणका काम गर्न गाह्रो हुनु, ढिलो हुनु, खर्चिलो हुनु,

- मुलुकमा लागीको अनुकूल वातावरण तयार हुन नसक्नु,
 - विकास कार्यमा सहजीकरण एवं समन्वयपक्ष पक्ष कमजोर हुनु,
 - ऐन नियम कानून लागानीमैत्री हुन नसक्नु,
 - निजी क्षेत्र जिम्मेवार, सक्षम एवं उत्ररदायी हुन नसक्नु,
 - सरकारी सेवा सुविधाहरू लागानीमैत्री हुन नसक्नु, कर छुट तथा सहूलियतको व्यावहारिक पक्ष कमजोर हुनु, प्याकेजका रूपमा सरकारी सेवा सुविधा हुन नसक्नु,
 - संस्थागत सुशासनको अवस्था कमजोर रहनु, भ्रष्टाचार, ढिलासुस्ती एवं अनियमितताको अन्त्य हुन नसक्नु।
५. नेपालमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको विद्यमान अवस्थाबारे जानकारी दिई यसको विकासमा नियामक निकायको भूमिकालाई चर्चा गर्नुहोस्।
 - सर्वसाधारण नागरिकबाट निक्षेप सङ्कलन गरी कर्जा प्रवाह गरेर बचतकर्ता तथा लागानीकर्ताबीच मध्यस्थकर्ताको कार्य गर्ने संस्था बैङ्क तथा वित्तीय संस्था हुन्। यस्ता संस्थाले मुद्रा तथा साखको कारोबार गर्ने, सुरक्षित भुक्तानी प्रणाली लागू गर्ने, मौद्रिक नीति कार्यान्वयन गर्नेलागायतका कार्य गरी आर्थिक विकासमा महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्छन्। यस्ता बैङ्क तथा वित्तीय संस्था नेपालको वित्तीय प्रणालीको एक अभिन्न अङ्ग हुन्। यसअन्तर्गत क वर्गको वाणिज्य बैङ्क, ख वर्गको विकास बैङ्क, ग वर्गको वित्तीय कम्पनी र घ वर्गको लघुवित्त संस्था पर्छन्। यी निकायको दर्ता, अनुगमन, सुपरिवेक्षण, नियन्त्रण, सहजीकरण एवं प्रवर्द्धन नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८, बैङ्क तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी ऐन, २०७३ बमोजिम केन्द्रीय बैङ्कका रूपमा नेपाल राष्ट्र बैङ्कले गर्दै आएको छ। पछिल्लो आर्थिक सर्वेक्षणअनुसार नेपालमा २७ वाणिज्य बैङ्क, १९ विकास बैङ्क, एक पूर्वाधार विकास बैङ्क, २० वित्त कम्पनी, ७६ लघुवित्त संस्था गरी जम्मा १४३ बैङ्क तथा वित्तीय संस्था छन्।

- नेपाल राष्ट्र बैङ्कको भूमिका
 - नेपाल राष्ट्र बैङ्क नेपालका बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको नियामक निकाय हो। यसले मौद्रिक नीतिमार्फत मुलुकको वित्तीय प्रणालीको विकास र स्थायित्व कायम गर्न ठूलो भूमिका निर्वाह गर्छ। यसले व्याज दर, विविध दर, मुद्रास्फीति दरमा स्थिरता ल्याउने, लचिलो र कसिलो मौद्रिक नीतिमार्फत बजारमा मुद्रा प्रदायमा सन्तुलन ल्याउने गर्छ। मुलुकमा रहेका बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको विकासमा यसको भूमिका निम्नानुसार हुने गर्छ :
 - बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरू एकआपसमा गाभिने नीतिलाई सरल र पारदर्शी बनाई वित्तीय संस्थाको वित्तीय आधार बलियो बनाउने, सुदृढीकरण गर्ने,
 - व्याज दर निर्धारणलाई पारदर्शी बनाउने,
 - मुद्रास्फीति दरभन्दा केही बढी व्याजदर कायम गर्नामा सहयोग गरी मुद्रास्फीति नियन्त्रण गर्ने,
 - कर्जा प्रवाह र असुली कार्यको निगरानी गर्ने,
 - कर्जा प्रवाह विधि र प्रक्रियालाई सरल र पारदर्शी बनाउने,
 - सेयर बजारमा लागानीका लागि अनुकूल वातावरण तयार गर्ने,
 - सेयर बजारमा कर्जा प्रवाह बढाउने,
 - बैङ्क तथा वित्तीय संस्थामार्फत वित्तीय साक्षरता अभियान सञ्चालन गर्ने,
 - स्थानीय तहका वडातहसम्म बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको शाखा विस्तार गरी वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि गर्ने,
 - पूँजी बजारमा लागानीको वातावरण निर्माण गर्न सहयोग गर्ने,
 - अप्रत्यक्ष मौद्रिक उपकरण प्रयोग गरी मौद्रिक स्थिरता कायम गर्ने,
 - मरिच, छोकडा, केराउ, सुपारीजस्ता वस्तुमा कर्जा प्रवाह कार्य रोकी आयातमा भन्दा उत्पादन क्षेत्रमा कर्जा प्रवाहमा सरलता ल्याउने,
 - कृषि, उद्योग, ऊर्जा, पर्यटनलागायतका क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह विस्तार गर्ने,
 - स्वदेशमा उत्पादन हुन सक्ने तर हाल विदेशबाट आयात भएका वस्तुको उत्पादनमा साधन परिचालन हुने वातावरण तयार गरी आयात प्रतिस्थापनमा जोड दिने,
 - जौलिम सूचक तयार गरी जौलिमका आधारमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको नियन्त्रण र अनुगमन गर्ने,
 - घ वर्गको लघुवित्त संस्थाको नियन्त्रणका लागि छुट्टै संरचना तयार गर्ने।

६. नेपालको वर्तमान राजनीतिक विभाजन कस्तो छ ? छोटो टिप्पणी गर्नुहोस्।

- देशको भूभागलाई क्षेत्र, प्रान्त, अञ्चल, जिल्ला, इलाका आदिजस्ता प्रशासनिक एकाइमा विभाजन गर्ने कार्य राजनीतिक विभाजन हो। नेपालको संविधानले नेपाललाई सङ्घीय राज्यमा रूपान्तरण गरी मुलुकलाई सात प्रदेशमा विभाजन गरेर सोहीअनुरूप जिल्लाको व्यवस्था गरेको छ। नेपालमा एक सङ्घीय सरकार, सात प्रदेश सरकार, ७७ जिल्ला समन्वय समिति र ७५३ पालिका सरकारको व्यवस्था गरिएको छ। केन्द्र सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारको व्यवस्था छ। यी सरकारबीच समन्वय, सहकार्य, सहअस्तित्व हुनुपर्ने संवैधानिक व्यवस्था भए पनि आआपस समन्वय र सहकार्य हुन नसक्दा सेवा प्रवाह, सुशासन कायम हुन नसकेको अवस्था छ। सङ्घीय प्रणालीलाई तीनै तहमा संस्थागत गर्ने प्रयासले सार्थकता पाए पनि सङ्घीयता, गणतन्त्र एवं समावेशिताका लाभहरूको न्यायचित वितरण हुन नसकेको अवस्था देखिन्छ। यसका लागि तीन तहका सरकारबीच अन्तरनिर्भरता विकास गरि परस्पर सहयोग विस्तार गरेर समन्वयमा कार्य गर्नुपर्ने देखिन्छ।

७. नेपालको संविधानमा उल्लेख गरिएका विकाससम्बन्धी नीतिहरू के के छन् ? लेखुहोस्।

- नेपालको संविधानको धारा ११ (च) मा विकाससम्बन्धी नीतिहरू छन्, जसलाई निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ :
 - समावेशी आर्थिक विकासका लागि क्षेत्रीय विकासको योजना सञ्चालन गर्ने,
 - दिगो सामाजिक आर्थिक विकासका रणनीति र कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने,
 - पछाडि परेका क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिने,
 - सन्तुलित, वातावरण अनुकूल, गुणस्तरीय तथा दिगो रूपमा भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्ने,
 - विकास निर्माणको प्रक्रियामा स्थानीय जनसहभागिता अभिवृद्धि गर्ने, वैज्ञानिक अध्ययन, अनुसन्धान एवं विज्ञान र प्रविधिको आविष्कार, उन्नयन र विकासमा लागानी अभिवृद्धि गर्ने,
 - वैज्ञानिक, प्राविधिक, बौद्धिक र विविध प्रतिभाहरूको संरक्षण गर्ने,
 - राष्ट्रिय आवश्यकताअनुसार सूचना प्रविधिको विकास र विस्तार गर्ने र यसमा सर्वसाधारण जनताको सहज र सरल पहुँच सुनिश्चित गर्ने,
 - राष्ट्रिय विकासमा सूचना प्रविधिको उच्चतम उपयोग गर्ने,
 - विकासको प्रतिफल विवरणमा विपन्न नागरिकलाई प्राथमिकता दिने र आम जनताले न्यायचित रूपमा पाउने व्यवस्था गर्ने,
 - एकीकृत राष्ट्रिय परिचय व्यवस्थापन सूचना प्रणाली विकास गर्ने, नागरिकका सबै प्रकारका सूचना र विवरण एकीकृत रूपमा व्यवस्थापन गर्ने तथा यसलाई राज्यबाट उपलब्ध हुने सेवा सुविधा र राष्ट्रिय विकास योजनासँग आवद्ध गर्ने,
 - जनसाङ्ख्यिक तथ्याङ्कलाई अद्यावधिक गर्ने, राष्ट्रिय विकास योजनासँग आवद्ध गर्ने।